

TUNTOSARVI

Nro 38 1985

TUNTOSARVI

Kuulonäkövammaisten lehti
ilmestyy 48 kertaa vuodessa, perjantaisin
Nro 38/85
11. vuosikerta

JULKAISIJA

Näkövammaisten Keskusliitto ry.

PÄÄTOIMITTAJA Orvokki Holopainen

TOIMITTAJA Timo Pietilä

TOIMITUKSEN OSOITE

Näkövammaisten Keskusliitto
Mäkelänkatu 50, 00510 Helsinki
puh. (90) 77041/227

SISÄLLYS

Ohjelmia kohta tuutin täydeltä	1
KS-asiaa	3
Ajankohtaista	8
Lukijan palsta	11
Osta kunnon kengät ja hoida hyvin	12
Suomen rikkain mies Gilbert von Rettig	13

TUNTOSARVI

22.11.1985

Ohjelmia kohta tuutin täydeltä

Vielä viisi vuotta sitten Suomessa oli lehtien lisäksi vain Yleisradion kaksi tv-kanavaa ja kolme radiokanavaa. Ohjelmatarjonta oli kuitenkin jo kasvamassa Ylen alueradioiden ja paikallisradioiden myötä.

Tämän jälkeen on Yleisradion alueohjelmien määrä lisääntynyt tuntuvasti. Kaikilla suurimmilla paikkakunnilla on nyt Ylen oma paikallisradio, jonka kuuluvuusalue on suppeampi kuin alueradion. Tänä vuonna on toimintansa aloittanut lisäksi noin 15 yksityistä paikallisradiota, jotka kaikki lähettävät ohjelmaa monta tuntia päivässä. Myös Yleisradion teksti-tv on aloittanut lähetyksensä.

Nyt ovat pohjoismaiden ministerit sopineet alustavasti, eduskuntahan asiasta lopullisesti päättää, että taivaalle lähetetään satelliitti TELE-X, johon tulee kaksi uutta tv-kanavaa. TELE-X lähettää pohjoismaiden televisioyhtiöiden ohjelmia katseltavaksi koko pohjoilaan. Samaan aikaan on nyt vielä vireillä Suomen tv:n kolmoskanavahanke. Yleisradio, Mainos-tv ja Nokia

Oy haluaisivat yhdessä perustaa uuden kanavan nykyisten kahden lisäksi. Myös suurimmat sanomalehdet ovat pistäneet pystyyn oman hankkeensa kilpailemaan kolmoskanavan saamisesta omaan käyttöönsä. Eikä tässäkään ole vielä kaikki. Lähes kaikissa suurimmissa kaupungeissa on joko rakenteilla tai jo valmiina kaapeli-tv-verkko. Nämä lähettävät yhdellä tai useammalla kanavalla ulkomaisia ohjelmia satelliittien välityksellä. Nämä ohjelmat ovat useimmiten englanniksi, eikä niissä ole suomen kielistä tekstitystä. Monilla paikkakunnilla lähetetään myös kaapeli-tv:ssä paikallista ohjelmaa esimerkiksi kunnan tai kaupungin valtuuston kokouksia. Tämän ohella on nykyään jo monessa kodissa videonauhuri, jolla voidaan katsella ohjelmakasetteja.

Tiedon ja ohjelmien tulva siis alkaa olla valtava jos asut kaupungissa ja jos olet näkevä ja kuuleva ihminen. Sen sijaan monelle kuurosokealle on tämä kerran viikossa ilmestyvä Tuntosarvi ainoa tiedon lähde. Tällä haavaa siis näyttää siltä, että uudet tiedotusvälineet eivät suinkaan lisää tasaarvoa vaan ne leventävät kuilua entisestään. Asialle täytyisi tehdä jotain!

KS-asiaa

Ruotsin kuurosokeilla kolme lehteä

Tästä lähtien pysymme myös ruotsalaisten kuurosokeiden asioista perillä, sillä toimitukseen tulee nyt Ruotsin kuurosokeiden yhdistyksen lehti nimeltään Kontakt med FSDB. Kirjamet FSDB tulevat sanoista Föreningen Sveriges Dövblinda (Ruotsin Kuurosokeiden yhdistys). Koko lehden nimi puolestaan tarkoittaa jotakin sellaista kuin yhteys Kuurosokeiden yhdistykseen.

Tällä Ruotsin yhdistyksellä on kaikkiaan kolme lehteä kuurosokeita varten. Uutislehti Nuet, joka ilmestyy kerran viikossa niin kuin Tuntosarvikin. Nuet on kuitenkin jonkin verran paksumpi ja siinä on vai ajan-kohtaisia uutisia ja yhdistyksen ilmoituksia. Nuet ilmestyy isokirjoituksena ja äänikasettina sekä pisteillä. Pisteillä Nuet ilmestyy kuusi kertaa viikossa, joten pistekirjoitusta taitavat saavat Ruotsissa todella tuoretta tietoa. Isokirjoitus- ja ääniversiot ovat sitten koosteita pistekirjoituslehdestä.

Kontakt med FSDB ilmestyy kymmenen kertaa vuodessa ja siinä on käsitelty kuurosokeuteen liittyviä ja kuurosokeiden järjestön asioita. Jonkin verran on siis ruotsalaisilla kuurosokeilla luettavaa enemmän kuin meillä Suomessa.

Miten kuurosokeat elävät muualla Euroopassa?

Seuraavassa on lyhyesti kerrottu mitä kuurosokeille kuuluu muissa Euroopan maissa. Olojen vertailuun tarjoutui mainio tilaisuus Göteborgissa, Ruotsissa pidetyssä Eurooppa-konferenssissa.

Länsi-Saksassa on suuri kuurosokein keskus Hannoverissa. Keskuksen johtaja Ferdinand Zekel kertoo, että kuurosokeilla on hyvät olot Länsi-Saksassa, mutta toisaalta on myös hyvin tarkat rajat siitä kuka lasketaan kuurosokeiden joukkoon kuuluvaksi ja pääsee näin palveluista osalliseksi. Maassa on 60 miljoonaa asukasta, mutta vain 650 kuurosokeaksi laskettavaa sikäläisten sääntöjen mukaan. Esimerkiksi Ruotsissa on vain kahdeksan miljoonaa asukasta, mutta 1200 kuurosokeaa.

Saksan keskuksessa on 85 kuurosokeaa lasta ja nuorta. Palveluasunnoissa asuu 50-luvulla syntyneitä. Jotkut heistä tarvitsevat paljon apua. Lasten ja nuorten enemmistö on vihurirokkotapauksia ja he ovat myös kehitysvammaisia. Näiden lasten äidit ovat raskauden alkuvaiheessa sairastaneet vihurirokon ja tämä on vaurioittanut sikiötä.

Hollannissa tiedetään kaikkiaan 300 kuurosokeaa, mutta mitään tieteellistä tutkimusta ei ole tehty. Kuurosokeilla ei myöskään ole Hollannissa omaa yhdistystä. Sekä kuulo- että näkövammaisten järjestöillä on

kuitenkin kuurosokeiden osasto. Aikuisia kuurosokeita varten on oma säätiö. Sitä hoitaa valtio ja sen tehtävänä on järjestää palveluja ja toimintaa kuurosokeille.

Englannissa on ainakin 8000 kuurosokeaa. Suuri osa heistä on vanhuksia niin kuin Ruotsissakin. Heidän asioitaan hoitaa yhdistys nimeltä National Deaf Blind Helpers' League. Kuurosokeat perustivat järjestön itse 1928. Yhdistys toimii levittämällä tietoa kuurosokeiden elinoloista ja yrittämällä kohentaa niitä. Peterborough-nimisellä paikkakunnalla on palvelutalo, jossa on asuntoja kuurosokeille. Nuoria varten on Englannissa oma yhdistys, SENSE. Se oli alunperin kuurosokeiden vanhempain yhdistys. Nuoria varten on perustettu keskus, joka kuntouttaa nuoria ja tarjoaa asunnon.

Ranskassa kuurosokeilla on myös oma yhdistys. Yhdistykseen kuuluvat ovat joko kuurosokeita, kuurosokeiden lasten vanhempia tai sitten kuurosokeiden kanssa työtä tekeviä ihmisiä. Mitään tilastoja kuurosokeiden määrästä Ranskassa ei ole. Kuurosokeakoulussa on 27 oppilasta.

Sveitsissä tiedetään olevan noin 300 kuurosokeaa tai kuulo- ja näkövammaista. Noin 40 heistä on syntynyt kuurosokeana. Näkövammaisten järjestö hoitaa myös kuurosokeiden asioita. Eri puolilla Sveitsiä toimii kymmenen sosiaalityöntekijää. Maassa julkaistaan kolme kertaa vuodessa ilmestyvää lehteä, joka kertoo kuurosokeudesta ja antaa muita tarpeellisia

AJANKOHTAISTA

Panimo- ja virvoitusjuoma-alan keskittyminen jatkuu

Sinebrychoff on ostanut Pyyrikki Oy:n ja Pirve Oy:n koko osakekannan. Kauppa tekee Sinebrychoffista maamme toiseksi suurimman panimoalan yrityksen. Suurin on Hartwall. Myynnin ensisijaiseksi syyksi tote- si Pyyrikin hallituksen puheenjohtaja Juhani Salmelin isänsä Simo Salmelinin perinnönjaon.

Pyyrikki ja Pirve ovat menestyneet viime aikoina hyvin ja tänä vuonna on tulos ilmeisesti vielä parempi kuin vuosi sitten. Sinebrychoffin toimitusjohtajan mu- kaan Pyyrikin valmistamien tuotteiden valmistus jat- kuu edelleen Tampereella. kaupan jälkeen Sinebryc- hoff on ainoa Coca-Colan valmistaja Suomessa.

Helsingin Sanomat 12.11.

Helsingin ensi vuoden budjetti korjaa lapsiperheiden asemaa

Helsinkiin rakennetaan ensi vuonna 16 uutta päiväko- tia ja kaksi leikkipuistoa. Rahaa nämä hankkeet vaati- vat 40 miljoonaa markkaa. Uusia päivähoitopaikkoja saadaan nain yli 700. Helsingin päiväkotijonossa on

tällä hetkellä yli 3000 lasta.

Helsinki aikoo ensi vuonna korjata myös vanhus- tenhuollon puutteita. Vanhuksia hoitamaan palkataan lisää henkilökuntaa ja kotihoidontukeen varataan lisää rahaa. Myös kaupungin terveystalvcluja parannetaan jatkamalla terveysasemien rakentamista sekä lisää- mällä pitkäaikaissairaanhoidon paikkoja.

Helsingin kaupungin ensi vuoden budjetin loppu- summa on yli 12 miljoonaa markkaa. Suurista meno- jen liäyksestä huolimatta Helsinki aikoo pärjätä aina- kin seuraavat viisi vuotta 15 pennin veroäyriillä.

Helsingin Sanomat 12.11.

Lkp eroaa Kepusta – keskustalle laaja yhteistyösopimus

Neljän keskipuolueen, Kepun, liberaalien, ruotsalais- ten ja kristillisten johtajat ovat rakentaneet uuden yh- teistyösopimuksen. Sopimuksella yritetään vahvistaa poliittisen keskustan asemaa tulevissa eduskuntavaa- leissa ja hallitusneuvotteluissa. Sopimus sisältää mm vaaliliittoja seuraavissa eduskuntavaaleissa 1987.

Samalla ilmoitettiin, että kolme vuotta keskustapuo- lueen jäsenjärjestönä ollut Liberaalinen kansanpuolue Lkp eroaa Keskustapuolueesta (Kepusta). Se asettaa omat ehdokkaansa seuraavissa eduskuntavaaleissa.

Keskustan yhteistyössä ovat aiemmin olleet muka- na Kepu, Rkp ja Lkp. Nyt on mukaan liittynyt sii- myös Kristillinen liitto. Ryhmä aikoo myös esiintyä yh-

tietoja.

Sveitsissä pyritään siihen, että kuurosokeat voisivat asua kotona niin pitkään kuin mahdollista. Jos tämä ei onnistu, on 5-8 hengen soluasuntoja, joista on yhteys viereiseen kuurojen tai näkövammaisten palvelutaloon.

Kuurosokeille lapsille opetetaan kansainväliset sormiaakkoset. Viittomakieli on viime vuosiin asti ollut kielletty sekä kuurojen että kuurosokeiden opetuksessa.

Kontakt med FSDB 8/85

Uutta tekniikkaa kuurosokeiden avuksi

Elektroninen kummunikointilaitte

Hollannissa on tehty elektroninen »Tella-touch». Sen nimi on HBS-kommunikoiija. Laitteessa on yhdeksän kirjaimen pistekirjoitusrivi. Alkuperäisessä Tella-touch -kojeessahan oli vain yksi kirjain kerrallaan.

Tähän mennessä laitteesta on valmistettu vasta prototyyppi. Suunnitelmissa on kuitenkin sarjavalmistus. Laitte tulee maksamaan runsaat 4000 mk.

Tunteva korva

Kanadassa puolestaan kokeillaan laitetta, josta tulee ehkä kuurosokeille se mitä Optacon on sokeille. Laitteen nimi on Tactilear (tacti tarkoittaa tuntemista).

Laitteen avulla voivat kuurot »kuulla» puhetta.

Laitte kulkee käsihihnassa kuin suuri rannekello. Siinä oleva mikrofoni lähettää puheen puheanalysointiriin, joka muuttaa sen värähtelyksi kuuron ranteen. Erilaiset äänet, joista sanat muodostuvat, järjestyvät koodiksi, jonka vastaanottaja tunnistaa heti.

Vibraattorin nopeus ilmaisee puheen korkeutta.

Koodien ymmärtämiseksi on luonnollisesti harjoitettava kovasti. Kanadassa on suunniteltu vähintään kahdenkymmenen tunnin kurssia laitteen käytön opettamiseksi kuuroille. Kurssin käynti on laitteen saannin edellytys.

Myös Israelissa on kehitteillä samantapainen laite, jolla täysin kuuro voi oppia tulkitsemaan puhetta.

Robotti opaskoiraksi

Japanissa puolestaan on rakennettu robotti, joka on opaskoira. Sen nimi on Meldog ja se on kehitelty teollisuusrobotista. Robotti on vajaan metrin korkuinen ja kulkee kolmella pyörällä. Siinä on »elektronisydän», joka havaitsee esteet ja lähettää omistajalleen pieniä sähköiskuja varoittamaan esteestä.

Tämä lisäksi »elektronisydän» voidaan ohjelmoida kasetin avulla. Kasetista tallentuu robottiin tiedot esimerkiksi ympäristöstä ja se teistä. Robotin muistiin mahtuu vaikka koko pienen kaupungin kartta.

Meldog on vasta prototyyppi. Laitteen kehittäminen tuotantoasteelle arvioidaan kestävän vielä 6-7 vuotta.

Kontakt med FSDB 7/85

tenäisenä eduskuntavaalien jälkeen alkavissa hallitusneuvotteluissa. Ainoastaan Rkp ei allekirjoittanut tätä osaa sopimuksesta. Sen mielestä hallitusneuvotteluista on vielä liian aikaista sopia.

Yhteistyösopimuksen takana on nähty keskustan halu saada Keskustapuolueen puheenjohtaja, nyt ulkoministerinä toimiva Paavo Väyrynen seuraavaksi pääministeriksi.

Helsingin Sanomat 9.11.

Pohjolan taivaalle yhteinen tv-satelliitti

Pohjoismaisesta televisiosatelliitista on tulossa vuosien neuvottelujen jälkeen totta. Suomen, Ruotsin, Norjan ja Islannin ministerit pääsivät sunnuntaina 10.11. sopimukseen Tele-X -hankkeen kustannuksista.

Suunnitelmien mukaan Tele-X-satelliitti alkaa lähettää televisio-ohjelmaa syskylä 1987. Alustavasti on suunniteltu, että se lähettää ohjelmaa kahdella kanavalla. Toiselta kanavalta tulisi viihdeohjelmaa ja toiselta ajankohtaisohjelmia ja uutisia. Ohjelmaa tekisivät kunkin pohjoismaan yleisradioyhtiöt. Aluksi Tele-X:ää kokeiltaisiin kolmen vuoden ajan. Kaikki kanavien lähettämät ohjelmat tekstitettäisiin vastaanottajamaan kielelle.

Kolmen vuoden kokeiluajan kustannukset olisivat sopimuksen mukaan Suomelle noin 50 miljoonaa

markkaa vuodessa. Liikenneministeriö lähtee nyt tutkimaan miten nuo rahat kerättäisiin suomalaisilta. Mahdollisina rahoituskeinoina ovat mainokset, lupamaksut tai valtion budjetti. Tele-X:n lähetyksiä voivat seurata vain ne suomalaiset, joiden televisot on kytketty johonkin kaapeliverkkoon. Kaikilla paikkakunnilla ei tällaista verkkoa kuitenkaan ole. Muilla alueilla satelliitin lähettämä ohjelma ei näy ilman erillistä lautasantennia. Tällainen antenni maksaa useita tuhansia markkoja.

Helsingin Sanomat 11.11.

Lukijan palsta

Kalevi Kuikanmäki lähetti runon, jonka hän on kuullut vuonna 1948. Tuolloin sen kertoi naapurissa asuva 78-vuotias Juho Parkatti, kun Kalevi oli maanantaina kysellyt, että mitäs meinaat näin maanantaina tehdä.

Pyhänä pijetän pyhheä
Maanantaina moata
Tiistai mäne tuumas
Keskiviikkona ei oo kenenkä työpäivä
Torstai työlä ei oo kukkan rikas
Perjantai on lauvantai aatto
Lauvantai on sunnuntai aatto
Sunnuntaina pijetän pyhheä ja maanantaina män
moata tai levätä koko päivä.

Osta kunnon kengät ja hoida hyvin – se on pitkän päälle edullisinta

Jalkavaivoja on yli 70 prosentilla naisista. Vaivaisenluu on miltei joka tosellä ja kovettumia joka neljännellä. Vain joka kolmas nainen kulkee sopivissa kengissä. Tähän tulokseen on tullut vaateussuunnittelija Helena Könni-Hauru, joka on tutkinut naisten käyttämiä kenkiä. Syy ei ole yksin naisten vaan myös teollisuuden. »Väitän, ettei suomalaisen naisen jalan keskiverotomittoja käytetä kotimaisissa muotijalkineissa, tuontijalkineista puhumattakaan», sanoo Helena Könni-Hauru.

Sekä vaivaisenluu että kovettumat ovat seurausta liian kapeista, suippokärkisistä jalkineista. Kaikkein pahin on jalkineen kärjen suippeneva muoto. Se painaa koko ajan isoavarvasta sisäänpäin. Varpaan luonnollinen asento on suoraan eteenpäin. Juuri tässä asennossa varvas parhaiten kestää kehon painon sekä seistessä että liikuttaessa.

Nahkaiset ulkojalkineet on hyvä käsitellä suojaaineella, joka tekee ne vettä hylkiviksi. Kumisaappaita niistä ei tule, mutta suojattu nahka ei imaise ensimmäisiä sadeepisaroita eikä loskaa heti sisäänsä. Suojatusta nahasta lähtevät tahrat ja maantiesuolan jättämät vaaleat läiskät pois helpommin ja paremmin kuin suojaamattomasta.

Jalkineiden hoitoa on myös tuuletus ja kuivaaminen käyttöjen välillä. Kausisäilössä olevat kengät on hyvä

täyttää paperitollloilla tai työntää niiden sisään lestit. Jos jalat ovat hikoilevat, kengät kannattaa varustaa irtopohjallisilla. Ne on halvempi vaihtaa kuin kengät. Myytävänä olevien irtopohjallisten joukossa on tiiviitä tekomateriaaleja, jotka ovat hiostavia jopa haisevia kostuessaan. Kannattaa valita hieman kalliimpi nahkapohjallinen tai muu luonnonmateriaali.

Kotiliesi 21/85

Suomen rikkain mies Gilbert von Rettig

Johtaja Gilbert von Rettig on Suomen rikkain mies. Hän omistaa Oy Rettig Ab:n tytäryhtiöineen. Hänestä ei tiedetä paljon mitään. Itse hän toivoo, että hänestä tiedettäisiin vielä vähemmän.

Rettig on kieltäytynyt järjestelmällisesti haastattelusta. Hän ei edes perustele, miksi hän näin menettelee.

Tuoreita kuvia hänestä ei löydy arkistoista, eivätkä hänen yhtiönsä suhdetoimintaihmiset anna hänen valokuviaan, mikäli niitä on olemassa. Hän on kieltänyt alaisiaan antamasta hänestä tai hänen perheestään mitään tietoja.

Onko Gilbert von Rettig edes olemassa? On. kauniasten ruotsinkielisestä seurakunnasta pyydetty virkatodistus kertoo, että hän on syntynyt Piikkiössä 14. heinäkuuta 1928. Hän on solminut avioliiton Irma Ellen Hangelinin kanssa 1951.

Julkisuus ei ole herkkua

Miksi hän välttelee julkisuutta? Muuan Rettigiä seuranneen yritysjohtajan mielestä se on ymmärrettävää.

»Jos kaverilla on riittävästi fyrkkaa ja voi elää yksityiselämää kuten haluaa, mitä tarvetta hänellä on näyttäytyä. Päinvastoin uskon, että julkisuus on useimmille ihmisille kiusallista. Ei se ole mitään herkkua, kun kaikki käyvät katsomassa ja pokkaamassa. Ihmiset nyökyttelevät kadulla, vaikka heitä ei tunne», hän sanoo.

Rettigien eristäytyvä tyyli on ilmeisesti aitoa, eikä piileskelyllä pyritä keimailemaan. Vauraudella ei pröystäillä eikä leveillä. Erään tarinan mukaan kotiin ei aluksi hankittu edes väritelevisiota, jolloin keskimäinen poika joutui lähtemään naapuriin katsomaan mielihjelmaansa.

Pitkä ja komea

Gilbert von Rettig on komea mies. Hän on pitkä, tumma ja vierrattain hoikka. Hän on perinyt isältään jyrkän leuan. Hän kuluttaa säännöllisesti yhtiön tuotteita, sillä häntä vaivaa tupakkayskä. Kotiinsa hän tilaa Hufvudstadsbladetin.

Kesällä hän viettää vapaa-aikojaan lounaissaaris-

tossa. Alueen kesäasukkaat ovat havainneet, että hän säilyttää rautavenettään pientä laivaa – Dragsfjärdin kunnassa Söljeholmin saarella Lövon lossin vieressä. Laiva on 12 metriä pitkä, varsin leveä ja se ui syvällä. Lisäksi hän omistaa kesäasuntoja Hiittisissä ja Turun ympäristössä.

Vakituinen asunto Rettigillä on Kauniasisissa. Hänen omakotitalonsa Marcus Collininkujalla ei poikkea kokonsa puolesta ympäristön muista huviloista. Suomen rikkaimman miehen taloksi se on suorastaan vaatimattoman näköinen. Perheen yksityisyyden kaipuusta kielii tontin länsiosaan rakennettu kivimuuri.

Kauniaisten valinta kotipaikaksi on järkevää pelkäämään taloudellisista syistä. Kaupungin veroäyri on maan halvin, pennin alhaisempi kuin Espoossa. Viime vuonna julkaistun verokalenterin mukaan Rettig tienasi kaksi miljoonaa markkaa.

Kaupungille hän maksaa kunallisveroa 270 000 markkaa eli likimain kaupunginjohtajan palkan. Jos hän muuttaisi Espooseen, hän menettäisi 20 000 markkaa vuodessa.

Kotikaupungissaan Rettigit eivät osallistu minkäänlaiseen sosiaaliseen elämään, vaikka Kauniasiin on perustettu kaikki mahdolliset herra- ja rouvaseurat.

Omaisuus 38 mmk

Gilbert von Rettig on Suomen varakkain mies. Toimitajien Esko Seppäsen ja Hannu Taanilan mukaan hänen omaisuutensa verotusarvo on 38 miljoonaa markkaa. Todellinen arvo on moninkertainen.

Seppämnen ja Taanila eivät kuitenkaan pidä Rettigiä Suomen mahtavimpana kapitalistina. Kunnia kuuluu Göran Ehrnroothille, Suomen Yhdyspankin entiselle pääjohtajalle.

Seppäsen-Taanilan luokituksen mukaan kalja-, karamelli- ja tupakkatehtaat sekä muutama rahtilaiva eivät ole oikein mitään. Ehrnroothella on sentään vaikutusvaltaa Suomen talouden selkärankaan: Yhdyspankkiin, Kaukaaseen, Fiskarsiin ja Effoahan.

Jyrki Iivonen